DISSERTATIONE SOLEMNI MEDICA

RAVIDARUM AFFECTUS PLETHORA, FOETUS, ET SECUNDINARUM MOLE ORIUNDOS

ADSPIRANTE SUMMO NUMINE
CONSENTIENTE GRATIOSO MEDICORUM ORDINE
PRÆSIDE

N. GEORGIO DANIEL COSCHWITZ,

). DOCT. ANATOM. CHIRURG. ET BOTAN. IN ALMA FRI
CIANA PROFESS PUBL. ORDIN. POTENTISS. BORUSS REGIS II
MITATU MANSFELDENS. ET APUD PALATINOS HALENS. PHY-
SICO MERITISSIMO ACAD. CÆSAR. LEOPOLD. NAT.
CUR. COLLEGA LONGE DIGNISSIMO,

*RONO, AC PROMOTORE SINGULARI OBSERVANTIÆ CUL-
TU DEVENERANDO*

PRO DOCTORIS GRADU

UMMISQUE HONORIBUS AC PRIVILEGIIS IN AR-
TE MEDICA MORE MAJORUM SOLENNI
OBTINENDIS.

D. Junii Anno MDCCXXVIII.

PUBLICO ET PLACIDO ERUDITORUM EXAMINI
HORIS ANTE ET POMERIDIANIS
EXPONET

AUCTOR ET RESPONDENS
EMANUEL IOHANNES ROTHARDT,
BERNBURG. ANHALTINUS.

HALAE MAGDEBURGICAE.

RENISSIMO AC CELSISSIMO ANTI-
QUISSIMÆ DOMUS PRINCIPI,
DOMINO

DOMINO
VICTORI
FRIDERICO

D. G. PRINCIPI
ANHALTINO REGENTI.

DUCI

XONIÆ, ANGRIÆ ET WESTPHALIÆ,
COMITI ASCANIÆ:

DOMINO

BERNBURGI, AC SERVESTÆ

SACRÆ REGIÆ MAJESTATIS

BORUSSICÆ

ORDINIS AQUILÆ NIGRÆ

EQUITI &c. &c.

DOMINO SUO

CLEMENTISSIMO,

HANCCE DISSERTATIONEM

MENTE AC MANU HUMILLIMA DEVOVET

ET CONSECRAT

OBSEQUENTISSIMUS

E. J. ROTHARDT, AUCT

§. I.

Ulier gravida dicitur illa, quæ poſt concubitum fœcundum concepit & inde partum gerit.

§. II.

Conceptus naturalis autem eſt ovuli, ab ovariis ſeparati, & motu lacertorum muſculoſorum Tubarum Fallopianarum in uterum propulſi, a ſemine maſculino fœcundo impragnatio.

§. III.

Ovula nomen habent ob analogiam ovorum animalium, & ſunt veſiculæ rotundæ magnitudine & numero pro ætatis, temperamenti, coitus paſſi diverſitate, diverſæ, humore lymphatico ad ignem albuminis ovorum inſtar concreſcente, repletæ, binisque membranulis contentricibus ſibi invicem arctiſſime nexis, conſtantes, in ſuperficie ovariorum ſub membrana cingente, contentæ. *Vid. Schwammerdam de miraculo naturæ Tab. 2. & 3. Regn. de Graaff.*

 Tab. 26

Tab. 26. Ruyschii Adversaria Tab. 1. Fig. 2. & ejus Thesaurus 6. Tab. 1.

§. IV.

Semen masculinum est humor albus, calidus, spirituosus, crassus, viscidus, subsalsus, ex sanguine (*a*) per arterias spermaticas utcunque ad (*b*) testes delato in his, ductibus Hygmorianis, (*c*) epididymidibus, & elaboratus, pauca in copia secretus, (*d*) per vasa deferentia seu ejaculatoria elaboratior in (*e*) vesiculas seminales propulsus, in quibus elaboratissimus, iquido nervoso mixtus reconditur, fovetur, & ex quibus suo tempore per (*f*) ductus vesicularum excretorios in urethram & ex hac in uterum expellitur.

(*a*) Eustachius Tab. XII. Fig. I. II. (*b*) Regn. de Graaff Tab. I. Fig. I. Ruysch. Thes. IX. Tab. III. (*c*) Graaff l. c. Fig. I. II. (*d*) Eust. l. c. Graff. Tab. V. VI. VII. (*e*) Eust. & Graaff. l. c. (*f*) Graaff Tab. V. VI.

§. V.

Ovaria, seu Testes muliebres (propter externam aliquam cum testiculis virorum similitudinem ita dicti) sunt corpora duo (utrinque unum) scabra, inæqualis superficiei, quodammodo globosa, albicantia, pro varietate ætatis & temperamenti majora vel minora, in infima cavitate, pelvis dicta, sita, cum fundo uteri ad distantiam binorum circiter pollicum lateraliter ope ligamentorum teretium, cum Tubis Fallopianis, lateribus pelvis, & aliis partibus, ope ligamentorum latorum, vasorum spermaticorum, connexa, ex arteriis spermaticis, hypo-

gastri-

gastricis ut & iisdem venis, vasis lymphaticis, nervis, fibris, mirum in modum inter se mixtis & intricatis, ut horum fabrica vix describi possit, constantia, & ovula in se continentia *Vid. Morgagni Advers. I. Tab. III.*

§. VI.

(*a*) Tubæ Fallopianæ nomen habent a similitudine cum tuba & a primo inventore Fallopio. Sunt autem duo canales ex binis superioribus uteri foraminibus lateralibus exeuntes, in principio graciles, recti, in progressu latiores, tortuosi capreoli modo, & terminantur lato orificio fimbriis carneis figuram floris referentibus. Connexio harum cum utero ope ligamentorum latorum est arcta, cum ovariis vero laxa: constant duplici membrana (*b*) vasis copiosissimis corpus cavernosum intra membranas formantibus, ut tempore coitus, influxu copioso sanguinis & spirituum, erigi, ovariis applicari, semenque prolificum transmittere, & suo tempore ovulum solutum ex ovario recpere & ad uterum deferre queant.

(*a*) Morg. Tab. III. Graaff Tab. XI. XII. Ruysch. Adv. Tab. *I.* Fig. II. (*b*) Heister Tab. III. Fig. X. XI.

§. VII.

Uterus est pars organica, mulieribus propria, in cavitate pelvis inter intestinum rectum & vesicam urinariam posita, ab injuriis gravioribus externis potissimum, libera, figura pyri compressi; cavitate vix fabam capiente; magnitudine pro ætate, temperamento, libidinis usu, corporis proceritate,

tate, fœtura, ſterilitate varia, oſculo arcto in virginibus vix ſtylum admittente, prædita; & naturale domicilium, in quo fœtus formatur & ad tempus nativitatis conditur. (*a*) Alligatur parte ſua laterali & ſuperiore quatuor ligamentis, duobus teretibus, & totidem latis, quorum priora ad os pubis excurrunt, poſteriora, ad ovaria, Tubas, & latera Pelvis expanduntur: parte autem inferiore inteſtino recto, & veſicæ adnectitur. Conſtat membranis, fibris, (*b*) arteriis ſpermaticis, hypogaſtricis, hæmorrhoidalibus mirifice contortis & per anaſtomoſin inter ſe unitis, ut & iisdem (*c*) venis valvulis deſtitutis, nervis intercoſtalibus & oſſis ſacri & tandem vaſis (*d*) lymphaticis.

(*a*) Auth. §. VI. cit. (*b*) Graaff Tab. XII. (*c*) Tab. XIII. (*d*) Morgagni Advers IV. p. m. 76.

§. VIII.

Deſcriptis nunc partibus generationi inſervientibus, quarum mentionem feci, ſequitur ordine probatio eorum, quæ circa conceptum dicta ſunt. Ubi ergo ſequentia penſitanda & probanda veniunt, (1) quod ovulum §. III. deſcriptum (2) ex ovariis §. V. deſcriptis (3) ſemen §. IV. notatum requirantur & (4) quod, dum hæc, (coëteris paribus) bene ſunt conſtituta, ſemenque ovo vel in ovario vel in tuba vel in utero occurrit, ac parte ſubtiliori quæ aura ſeminalis dicitur, probabiliter quantitate parva, per dilatatos tum poros membranulæ ovi penetrat, conceptus fiat.

§. IX.

Primum exinde probatur, quia embryones in utero

utero reperti vel per abortum rejecti semper hærent in ovulo membranaceo, in quo partium situs, formatio, nutritio commodissime, neutiquam vero in humore diffluente & exhalante fieri potest: vid: Philosophia C. H. Cel. Hoffmanni p. m. 240.

§. X.

Secundum, quia (*a*) tot folliculi & cicatrices, quot ovula ex ovariis separata, relinquuntur; & a constitutione mala ovariorum a parte mulieris oritur sterilitas: sicut idem quoque (*b*) confirmant fœtus aliquando in ovariis reperti.

(*a*) Ruysch. Thes. VI. p. 25. Littrii & Bergeri observat. in hominibus: Graaffii & Limmeri experimenta in cuniculis & canibus fœmellis. (*b*) Bohnii circul. Anat. p. m. 12.

§. XI.

Tertium exinde probo, quod nulla foëminarum absque viri amplexu, s. n. imprægnari valeat, deinde quod testibus, aut hoc humore, deficientibus, a parte viri adsit sterilitas; (licet enim experientia testetur, quod equi & tauri aliquando testibus exsectis, equas & vaccas imprægnaverint, hoc tamen a semine retento in vesiculis seminalibus, & a testibus antea jam elaborato contigisse constat:) tandemque idem confirmetur experimento sequenti a Malpighio in gallinis instituto. Sumsit enim ova a gallina exclusa, a qua gallus per aliquot menses fuit separatus, supposuit illa gallinæ, ut incubatu ejus foverentur; examinavit unum horum incubatorum ovorum post sex horas, & observavit nu-

beculam in ſacculo colliquamenti craſſiorem, quam antea in ovis examinatis non vero incubatis, ſingulis ſex horis poſt repetiit idem examen, & vidit nubeculam illam ſemper fieri craſſiorem & majorem, in qua tamen nil diſtincte apparuit, & poſt aliquot dies vitellus fuit corruptus, albumen fœtuit, nullusque fœtus in conſpectum venit.

§. XII.

Ad quartum quod attinet, iterum ſequentia ſunt perpendenda & probanda; (1) quod ſemen tranſeat in uterum & ex hoc aliquando per Tubas Fallopianas ad ovaria; (2) quod ovula tam fœcundata quam infœcunda a tubis Fallopianis recipiantur & ad uterum deferantur; (3) quod, dum ovulum & ſemen ſibi mutuo in locis §. VIII. deſcriptis occurrunt, conceptus fiat.

§. XIII.

Primum probant obſervationes Falloppii, Regneri de Graaff. Leevvenhœckii, Verheyni, quas confirmant Ruyſchii in ejus adverſariis p. m. 3. & Theſauro Sexto p. 15.

Juvenis ætate, atque vigore corporis, utpote trigeſimo nondum perfunctus vitæ anno, formoſa meretricis pulcherrimæ facie pellectus, eo rem deduxit denique, ut complexu venereo illius, ſuis ex votis frueretur. Simulac vero ſuam voluptatem expleverat, deteſtabili facinore ſcorti jugulum ita diſcidit, ut extemplo moreretur: ſtatim nos duo Poliatri, ſimul cum Chirurgis, juſſu Magiſtratus eo miſſi, ut cognoſceremus conditionem vulneris, at-

que

que de ea Judicibus renunciaremus ſcripto. Deprehenduntur a nobis vaſa ſanguifera colli ita abſciſſa, ut illico inevitabilis mors ſubſequuta fuerit: Cum vero ſcirem quæ contigerant, incidi abdomen cupidiſſimus videndi ea, quæ in utero atque partibus conceptui propriis forte occurſura eſſent. Quam prudentiſſime ergo uterum, ovariorum ductus & annexa, cadaveri exemi: vidi os uteri clauſum, leniſſime digito preſſum ſe aperire, atque ſeminis guttulam dimittere, ſtatim ſuſpicatus, quid rei futurum eſſet, coram nonnullis Medicinæ Doctoribus, uterum ſecundum longitudinem ſuſpenſa manu, ne quid turbaretur, aperui, vidimusque cavum uteri albo, naturali atque bono ſemine maſculino repletum, utramque etiam Tubam Fallopianam eodem ſemine plenam & idem vidit in muliere, a marito in adulterio deprehenſa & occiſa.

§. XIV.

Secundum probant (1) (α) ovula, fœtus, in tubis reperti & obſervationes Virorum clarorum (2) (β) complexus ovariorum ab extremis fimbriis tubarum Fallopianarum & (3) (γ) quod, tubis obſtipatis, nulla amplius fiat conceptio.

(α) Graaf p. 770. Limmeri diſſertatio de abortu monſtroſo deſſavienſi. Experimentum Nuckii. Elſcholzii tractatus de conceptione tubaria. Coſchvvizii Phyſiologia p. 177. (β) Graaf: Bohnius circul. anatom. pag. 18. (γ) Ruyſch. obſerv. 83.

§. XV.

Tertium probatur, quia tale quid poſt coi-

tum in ovo fœcundato obſervatur, quale quid extra coitum in Ovo non foecundato non erat: ſicuti ex ſequentibus patebit. Sumſit porro Cl. Malpighius ova ex gallina, quæ marem gallum admiſerat, & ſuppoſuit hæc gallinæ, ut incubatu ejus foverentur, examinavit poſt ſex horas unum horum & obſervavit, ſacculum colliquamenti habere in nubecula illa ſeu umbroſo puncto aliquod punctum micans, ſaliens & jam vitam præbens. Poſt horas ab incubatu duodecim fuit hoc punctum micans rubrum & poſt octodecim horas vidit verum piſcem, qui habuit caput, corpus carnoſum, caudam, ac poſt horas viginti quatuor piſcis ille mutatus fuit in vermem contractiorem, qui ſucceſſive amiſit caudam & accepit anterius duo tubera totidemque poſterius, quæ in alas & pedes fuerunt expanſa & ſic ſucceſſive verum pullum gallinaceum cum plumis & omnibus membris obſervavit. Conf. §. XI.

§. XVI.

Haud abſimilem mutationem in diverſis embryonibus humanis obſervavit accuratiſſimus Obſervator & Celeberrimus Anatomicus Ruyſchius, quam deſcripſit & delineavit in ſuo Theſauro Sexto. Ubi Tabula 2. figura 1. repræſentat rudimenta duorum embryonum humanorum, quorum primum eſt magnitudine ſeminis aniſi, alterum vero magnitudine pediculi ſeu ſeminis lactucæ. Figura 2. embryonem magnitudine grani hordei mundati: figura 3. embryonem ejusdem fere magnitudinis, cujus caput cum corpore eſt adhuc confuſum: figu-

figura 4. embryonem præcedente paulo majorem, cujus caput jam a corpore diſtinctum, artuumque rudera nonnihil in conſpectum veniunt tuberculorum minimorum inſtar. Figura 5. embryonem digiti transverſi magnitudine, cujus caput a corpore non ſolum diſtingui poteſt, verum etiam artuum rudimenta tuberculorum majorum inſtar prominent. Tabul. 3. figura 1. embryonem præcedente paulo majorem, cujus artus magis ſunt expanſi, digitivero nondum viſui apparent: fig. 3. foetum humanum tantillo majorem, in quo jam digiti videri poſſunt, non ſolum manuum, verum etiam pedum.

§. XVII.

Signa Diagnoſtica conceptus & impprægnationis ſunt, ſi ſemen in utero maxima ex parte remaneat: vid Ruysh. Theſaur. VI. p. 16. & Dn. Præſidis Phyſiologia p. 177. idquod cognoſcitur, ſi loca muliebria poſt concubitum non humectari, & fœmina nihil vel parum ſeminis effluere ſenſerit, tota concutiatur, & velut rigore afficiatur, aut titillationem quandam in utero, propter uteri ad ſemen amplectendum & retinendum contractionem, percipiat.

§. XVIII.

Deinde juxta Aëtium os uteri clauditur & a pudendo recedit, ut vix digito obſtetricis explorari poſſit. Quam conſtrictionem ſequitur menſium retentio eaque juxta Foreſtum ſine moleſtia, quia in vaſis maternis non redundat ſanguis, ſed ad fœtum deducitur & ſecundum Hippocratis aphoriſmum

ſexageſimum ſectionis quintæ: Si mulieri purgationes non prodeant, neque horrore neque febre ſuperveniente cibique faſtidium accidat, prægnantem eſſe puta. Cibos enim quosdam, quibus antea maxime delectabantur, ita averſantur, ut ſi vel ipſis offerantur vel videant, imo nominari tantum audiant, pene in animi deliquium incidant. Contra alios cibos, potus, quos antea averſabantur, tam avide appetunt, ut, niſi eorum participes fiant, lædantur.

§. XIX.

Tandem venter ſenſim in tumorem attollitur, non ut in hydrope, diffuſa per totum abdomen aqua, ſed tumore verſus ventriculum acuminato non gravante ut in hydrope. Et circa quartum menſem aut medium geſtationis tempus infans incipit ſeſe movere ſecundum varias ſitus differentias, quod in mola non accidit. Motusque ille nec pondere moleſtus eſt, nec fluctuantis aquæ, nec flatus vagantis ſpeciem refert, ſed lenis, blandus & ordinatus exiſtit. Ultimo mammæ intumeſcunt, lac in iis apparet & legitimo tempore partus editur. Vid. Hipp. Foreſtus, Senertus, Mauriceau.

§. XX.

Plethoræ præſentiam declarant viſcera chylopœa fortia & vaſa ſanguifera copioſa, unde appetitus bonus, ciborum laudabilium tolerantia, optima horum in chylum & ſanguinem converſio. Sanguis & chylus autem ob laxiorem vaſorum compagem, vitam otioſam, ſomnum bonum & pro

fun-

fundum, ætatem mediam, animum ſedatum, evacuationes ſolitas ſuppreſſas, haud ita attenuatur, conſumitur & per perſpirationem abit, ſed intra vaſa augetur, ea replet, diſtendit, eaque transparet, unde faciei color floridus in habitioribus, venarum vero turgeſcentia in macilentioribus, quæ augentur vel levi exercitatione, vel æſtu, una cum ſegnitie & repentina defatigatione, quatenus vaſa majora ob ſanguinem rarefacientem diſtenduntur, nervi inde comprimuntur & ſpirituum in muſculos influxus impeditur.

§. XXI.

Ovulum nunc impraegnatum, atque in utero detentum, ibi ob ejus os clauſum continetur, fovetur, humoribus tum temporis magna in copia ſecretis innatat, ab his quoad tunicas, humores, embryonem continentes increſcit, uterum implet, huic in loco placentulæ accreſcit & tandem iſtum quaquaverſum extendit. Quo magis autem uterus extenditur, eo magis vaſa ejus ampliantur, plus humorum recipiunt, & materiam plethoræ menſtruæ conſumunt.

§. XXII.

Quum vero hæcce materia primis menſibus in incrementum fœtus vel matris tota converti nequeat, nec ex utero clauſo ejusque vagina excernatur, oritur plethora, quæ eſt ea humoris boni abundantia, qua vaſa viſcerum imprimis in imo ventre ſitorum nimis diſtenduntur, ut eorum contra-

ctilitas & inde humorum circuitus, secretio ac excretio minuantur.

§. XXIII.

Vasis autem ventriculi & intestinorum, quæ fere sunt innumerabilia, uti Anatomia & ars injectoria Ruyschiana docet, sic distentis, deficit humorum prompta secretio, & ob nervos compressos ex parte etiam motus peristalticus, hinc ingesta debito modo macerari, dilui, attenuari, fermentari, dissolvi, & humoribus nostri corporis adaptari nequeunt, sed ibi accumulantur, stagnant & pro diversitate materiæ assumtæ mutantur in materiam mucidam, glutinosam, aut acrem, unde appetitus prostratus, sensus repletionis, ructus acidi, nidorosi, flatus, nausea, ac vomitus.

§. XXIV.

Appetitus autem est stimulus naturalis, quo impellimur ad victum quærendum, ut partim humores per secretiones & excretiones deperditi resarciantur, motus systalticus & diastalticus continuentur, partim reliqui ob continuam circulationem facile acrimoniam contrahentes, blando iterum chylo demulceantur.

§. XXV.

Causæ vero tam appetitus, quam Digestionis ciborum variæ sunt: Quarum præcipue (coeteris paribus) sunt (1) ventriculus vacuus, exceptis paucis reliquiis a præcedentibus assumtis intra rugas relictis & tenerrima acredine præditis (2) æqualis tam sanguinis quam spirituum motus & inde dependens secretio humoris gastrici, enterici,

pan-

pancreatici, quam hepatici, Salivæ, (3) motus periſtalticus & certus caloris gradus. Hæcce vero hic etſi non in totum, tamen in tantum deficiunt. Ergo & appetitus deficit, ſenſusque repletionis oritur.

§. XXVI.

Ructus, flatus, borborygmi oriuntur partim ab aëre ingeſtis contento, partim calore acuto, varia ingeſtorum mutatione, & a motu periſtaltico imminuto: qui tamen quamdiu libere expelli poſſunt, haud multum incommodi afferunt, dum autem per ſpaſmum uno in loco coercentur, iſtum ob vim dilatabilem diſtendunt, vaſaque tam iſtius loci quam vicinarum partium comprimunt, ſanguinis tranſitum impediunt, & anxietates, dolores intolerabiles, mox ad emiſſos ructus vel flatus remittentes, aut ceſſantes, excitant.

§. XXVII.

A cibis autem ob cauſas §. XXI. allatas indigeſtis, & in materiam mucidam ac acrem mutatis, dum vellicatur tunica nervea ventriculi, & inteſtinorum, oritur levis ſpaſmus, & inde nauſea, quæ eſt faſtidium ingeſtorum una cum vomendi conatu, tremore labii inferioris, & effluxu humoris ex ore.

§. XXVIII.

Verum enim vero huncce ſpaſmum, & nauſeam auctam ſequitur vomitus, qui eſt expulſio violenta primo eorum quæ in ventriculo continentur; dein eorum quoque, quæ in inteſtino Duodeno ſunt, & tandem quæ in viſceribus eo ſe evacu-

antibus ſeparantur, quemadmodum in mortalibus per mare vehentibus obſervari poteſt. Hi enim antequam navem conſcendunt, optima gaudent ſanitate, ſuumque ventriculum cibo ac potu replent, propter agitationem & inde perturbationem motuum incidunt in nauſeam ac porro in vomitum: ſub quo primo rejiciuntur in ventriculum ingeſta, dein lympha, poſtea bilis flava, amara, & tandem viridis.

§. XXIX.

Fit autem, uti accuratiſſimus obſervator Wepferus obſervavit, ſequenti modo: ſi acre aliquod applicetur ventriculo, illico muſculi hujus convelluntur, momento poſt trahitur diaphragma deorſum & muſculi abdominales pariter ſeſe contrahunt, unde ventriculus intra prælum quaſi preſſus ob clauſum pylorum per orificium ſiniſtrum apertum contenta excernit. Propter hunc itaque violentum & ſæpe repetitum actum fibræ muſculares ventriculi non ſolum debilitantur, (uti videre eſt in chorda, quæ dum mox huc mox illuc flectitur ſuam elaſticitatem amittit;) liquidiſſima digeſtioni & nutritioni inſervientia ejiciuntur, plicæ tunicæ rugoſæ abolentur, tonus ſtomachi debilitatur, alimentorum appetitus & concoctio depravatur. Vid. Williſius de morbis convulſivis p. 116: ſed & abdominis cavitas valde arctatur, viſceraque in eo contenta comprimuntur, ac ſanguis ex vaſis majoribus in minora premitur, hinc excretiones, eæque interdum tam vehementes, ut haud raro ſub

illis

illis vaſa rumpantur, diraque ſymptomata excitentur: vid. atrocis nec prius deſcripti morbi hiſtoria a Boerhauio conſcripta.

§. XXX.

Et cum propter arteriam Aortam, ſub ventriculo poſitam compreſſam, ſanguis violenter per arterias carotides & cervicales verſus ſuperiora propulſus, haud infrequenter hæmoptoen, apoplexiam, ſurditatem, tinnitum aurium, oculorum caliginem excitare ſoleat; hinc ratio patet, quare venæſectio in plethoricis debeat præmitti, & mulieres poſt frequentes & enormes vomitus in tales incidant morbos, qui difficilem aliquando admittunt medelam.

§. XXXI.

Quoniam autem mulieres dantur, quæ primis diebus poſt conceptum vomitu & nauſea crucientur, quæ tamen a cauſis modo recenſitis nondum originem trahere queunt, ſequitur adhuc alias reſtare debere; quæ a Practicis recenſentur & maximam partem irritationi, aut conſenſui nervorum, adſcribuntur. Id quod inde probant, atque demonſtrant, quia uterus inſtructus eſt multis nervis qui, cum nervis orificio ventriculi inſertis, per mutuam inter par vagum & intercoſtale connexionem, communicationem habent, hinc, dum uterus extenditur, nervi ejus pariter extenduntur: hi vero extenſi, trahunt in conſenſum nervos ventriculi, quo dolor uteri ventriculo communicatur & vomitus cieatur.

§. XXXII.

Sicuti autem ingeſtorum digeſtio ob cau-

ſas §. XXI. allatas, ita fæcum alvinarum excretio impeditur. Hacce vero impedita oriuntur non ſolum a fæcibus valde induratis, dolores colici, flatus, inflationes tympaniticæ, anxietates præcordiorum, ſed ob liquidi (quod magna in copia in fæcibus eſt contentum, juxta experimentum Cl. Hombergii) ad ſanguinem migrationem, humorum impuritates rheumatismi, vigiliæ, inſomnia, febres, purpuræ, hebetudines ſenſuum, cephalagiæ: hinc patet ratio, qvam neceſſarium ſit tam in morbis chronicis, quam acutis attendere ad alvum laxam, ingeſtisque reſpondentem.

§. XXXIII.

Quando ſanguis ob vaſa nimis diſtenta eorumque contractilitatem minutam ex viſceribus imi ventris, inteſtinis craſſis, tenuibus, ventriculo, pancreate, meſenterio, omento, liene, per hepar circulare nequit, per quod difficilis eſt tranſitus, quia vaſa ſanguinem ad illud pellentia maximam partem ſunt venoſa, ſufficiente pulſu & impulſu deſtituta, & reſpiratio in gravidis, præcipue plethoricis, utcunque eſt imminuta. Hinc viſcera infarciuntur, horumque functiones læduntur & (præter multa mala hic ſicco pede tranſeunda) hæmorrhoidum molimina excitantur, ut dolores, preſſiones circa dorſum, os ſacrum, ſpasmi, flatus, debilitas totius corporis, frigus extremorum, tumores ani vehementer dolentes, ardentes, teneſmum cientes, ut miſeræ neque ſedere, jacere, ſtare, neque ambulare queant. Qui autem tumores, ſi adeo incrementum capiant

piant, vaſaque diſtendant, ut fibræ vaſa conſtituentes a ſe invicem ſecedant, oritur fluxus hæmorrhoidalis facile in conſvetudinem abiens, quem debita in copia fluentem ſequitur remiſſio omnium malorum a ſtagnante & viſcera infarciente ſanguine. Sanguinis vero per hæc & alia loca excretio ſi impediatur, non ſolum inde mala augentur, ſed & tumores, dum non reſolvuntur, i. e. ſanguis ſtagnans iterum in circulum redigitur, abeunt in abſceſſus, qui niſi in tempore aperiantur, pusque diu retinetur, ob calorem motumque inteſtinum, & forte ob ſanguinem hic quam alibi acriorem, partes corroduntur & propter pinguedinis copiam inteſtini recti exteriorem partem ambientem, ac preſſionem vehementem, dum fæces excernuntur, pus ad diverſa loca pellitur & fiſtulæ anfractuoſæ difficile ſanabiles cientur.

§. XXXIV.

Eandem fere ob cauſam oritur abortus, qui eſt fœtus immaturi ante debitum geſtationis tempus ex utero excluſio. Dum enim ſanguis magna in copia ad uterum appellitur, nec a placenta recipitur, mutatur, & in alimentum fœtus vertitur, vaſa copioſa, in ſe convoluta ubique & undique uterum ambientia, perreptantia, ob defectum muſculorum, pinguedinis, valvularum, ſanguini impulſo minus reſiſtentia, replentur, diſtenduntur, dilatantur, atque orificia eorum, quibus placentæ vaſa conjunguntur, aperiuntur, ſeparantur, unde dolores, pondus circa ventrem lumbos, pubem, os ſacrum, hæmorrhagia uterina,

mammarum extenuatio, quæ ſequitur ſecundinarum divulſio, & harum una cum embryone ob convulſivam uteri contractionem, imprimis muſculi orbicularis in fundo uteri a Ruyſchio detecti ſeparatio & excluſio.

§. XXXV.

Ex quibus intelligitur aphoriſmus trigeſimus ſeptimus Hippocratis: Si mulieri uterum ferenti mammæ ſubito extenuentur, abortus periculum eſt. Mammæ enim in loco libero ſitæ pinguedine & cute facile dilatabili præditæ, tempore graviditatis, nec non menſibus inſtantibus, ob ſanguinis commotionem & redundantiam â plethora turgent & dolent. Dum autem vaſa uterina evacuantur, mammæ quoque ob diſtenſionem minutam detumeſcunt, gracileſcunt, & ſic quatenus hac evacuatione fœtui nutrimentum aufertur, eatenus extenuatio mammarum abortum præſagit.

§. XXXVI.

Sanguinis cœterorumque humorum copia nimia intra vaſa aucta, tollitur æquilibrium inter cor ſanguinem protrudens & arterias iſtum recipiens. Cor enim dum ſe contrahit ſanguinemque expellit, arteriæ cedere, dilatari, illum recipere & ad omnes totius corporis partes vehere debent. Quando vero nimia humorum copia in arteriis contenta, ſanguini ex corde propulſo reſiſtit, neceſſario major ſolita copia in thalamos cordis recidit, quo cor fortius ad ſanguinem expellendum ſe contrahit, altius adſcendit, ictu quodam in coſtas impingit & palpitationem excitat.

§. XXXVII.

§. XXXVII.

Sanguis autem tam in thalamis quam in vasis coronariis tanta in copia auctus, ut nervi comprimantur, cor quasi atonia temporaria afficitur ejusque motus supprimitur, hoc vero suppresso, & arteriarum ictus & sanguinis transitus per pulmones, deficiunt hinc animi deliquium.

§. XXXVIII.

Vasis pulmonum atque musculorum respirationi inservientium ita repletis, ut vesiculæ aëreæ in spatium angustius redigantur, thoraxque (qui in fœminis angustior & anterius planior quam in viris ob sternum compressius & claviculas magis rectas,) non satis dilatatur, tanta aëris copia, quanta in sanitate ad debitam sanguinis circulationem per pulmones requiritur, recipi & expelli nequit, unde difficilior respiratio, sensus anxietatis, polyposæ concretiones, spasmi, tussis sicca &c.

§. XXXIX.

Nulla autem corporis humani pars est, quæ plethoram minus sustinere potest, quam caput, (1) quia singulo cordis ictu ingens sanguinis portio a Malpighio una tertia pars æstimata ad caput pellitur, (2) quia cerebrum est viscus omnium mollissimum singulari vasorum structura præditum & inde impetui humorum minus resistens. Hinc duræ matris vasa ultra solitum replentur, latera horum ab invicem removentur, dilatantur & distenduntur, his vero plus distentis fibræ nervosæ & membranosæ Meningum etiam magis distenduntur, unde ob fibra-

rum

rum auctam tensionem & expansionem oritur dolor. Qui imprimis solet sentiri ad sinciput & occiput, ob suturas ibi existentes, ob duræ matris cum suturis firmam connexionem & ob vasa admodum turgentia inque solidum impingentia.

§. XL.

Verum enimvero dum a canalibus tunicarum cerebrum proxime ambientium nimis distentis & inde stagnante sanguine cerebrum comprimitur, oriuntur pro diversitate cerebri compressi diversa symptomata, ut muscarum aliarumque rerum veluti oculis temere oberrantium imagines, vertigo, animi deliquium & apoplexia. Sicuti ex sequenti memorabili experimento patet, cujus mentio fit in Act. Paris. Acad. Reg. Ao. 1700. Edit. Paris. p. 45. Fuit nempe ibi fœmina quædam, cui postquam cranio inflictum vulnus esset, tanta fiebat caries ossis & corruptio integumentorum, ut os syncipitis & ossa parietalia fere tota fuerint separata, adeo ut dura mater conspiceretur nuda, cujus fœminæ post levem duræ matris compressionem oculis offerebantur scintillæ igneæ & quasi candelæ ardentes, accedebant vertigo, coma, & denique levis oboriebatur apoplexia, quæ omnia symptomata evanescebant, simulac pressio desinebat.

§. XLI.

Præter hæc diversæ imagines & vertigo originem trahunt ab arteriis distentis ad oculi fundum disseminatis & nervi optici expansioni contiguis, quo filamenta retinæ vel loco suo dimoventur, vel compri-

primuntur, & radii ab objectis emissi in retinæ superficiem incidere, & objecti sensus ciere, impediuntur: vid. Bellinus & Pitcarnius.

§. XLII.

Reliqui morbi, ut dolores dentium, torpor, gravitas corporis etc. ex dictis, appetitu depravato excepto, facile intelliguntur.

§. XLIII.

Appetitus depravatus dicitur ille, ubi gravidæ non solum cibos a natura alienos, sed & alios consuetas tam avide appetunt, ut nisi eos nanciscantur, cum fœtu periclitentur: scribit enim Langius in Libr. 2. Epistol. 12. Mulierem quandam, uterum gerentem, desiderio humeri pistoris denudati irritatam, mœstam, omnem cibum, præter carnem de humero pistoris, fastidiisse, maritumque charæ misertum uxoris, certam pecuniam pro singulis de pistoris humero morsibus cum eo pactum esse. Duos itaque insultus dentium mulieris pistorem sustinuisse, tertium vero doloris pertæsum ferre noluisse. Itaque accidisse, ut mulieri tergeminos ederet, duos vivos & tertium mortuum. Et Forestus Libr. XXVIII. observ, LXV. Mulierem gravidam duodecim haleces noviter salitos comedisse nec inde, quicquam mali sensisse. Causa autem hujus videtur esse acer humor prædominans vix nisi insueto assumto compescendus, circuitus cruoris mutatus & imaginatio depravata: vid. Sennert. Libr. III. Part. I. Sect. II. p. 3. Hoffmanni Fundam. Medic. p. 110. Boerhaavii instit. §. 803.

§. XLIV.

Fœtus itaque, dum ab allato nutrimento partim per os partim per umbilicum una cum ſecundinis ob humores in his ſegregatos accreſcit & augetur, uterus plus extenditur atque dilatatur, imprimis in parte poſteriori, utpote liberrima, craſſisſima & ad extenſionem aptiſſima, qua vero dilatatione partes vicinæ comprimuntur. Hinc veſicæ urinariæ ſuper uterum poſitæ collum, dum comprimitur, urina ſupprimitur, tunicam veſicæ internæ vellicat, ſtranguriam, anxietates etc. producit.

§. XLV.

Parte autem veſicæ poſteriori ſive fundo compreſſo, oritur malum priori contrarium ſcilicet urinæ incontinentia, quoniam urina in veſica nequit colligi, ſed uti a renibus ſecernitur in pelves, ſic ex his per uretheres defertur in veſicam & ex hac excernitur. Verum urinæ ſecretio fit continuo, ergo & excretio, dum enim reddidimus lotium, poſt pauca momenta iterum preſſione magna facta aliquid poſſumus dimittere.

§. XLVI.

Inteſtinum rectum infra uterum poſitum, dum comprimitur, ſanguinis refluxus per venas hæmorrhoidales impeditur, & cum arteriæ haud facile comprimi poſſint, ſanguis continuo per eas affertur, nec per venas defertur, hinc in illis colligitur, eas diſtendit, dilatat, & hæmorrhoides, vel apertas vel cöecas, vel internas vel externas excitat.

§. XLVII

§. XLVII.

Quemadmodum vero venæ hæmorrhoidales, ſic venæ ad latera uteri poſitæ, iliacæ dictæ, quoque comprimuntur & ſanguinis refluxus a partibus inferioribus in venam cavam intercipitur, unde harum partium diſtenſio, dolor, & ab impedito Lymphæ regreſſu, tumor. Quæ ſi diu diſtentæ maneant, propter humorum refluxum impeditum, & accumulationem, fibræ alias ſat firmiter inter ſe connexæ membranas & canales conſtituentes a ſe invicem dimoventur & humores quos deberent continere, ob ſpatium intermedium factum dimittunt, unde perenne ſtillicidium & tumoris ab extravaſatis humoribus incrementum. Humores autem extravaſati non ſolum ſtagnatione, calore, quiete, rodentes ac acres fiunt, ſed continua maceratione & colliquatione tenella ſolida deſtruunt, ſinusque & aliquando ulcera difficile ſanabilia excitant. Prout autem venarum per pedes excurrentium, valvulis (quæ ſunt pelliculæ membranaceæ, in cavo venarum poſitæ, cavæ verſus cor, convexæ verſus extrema, quarum uſus eſt, ne ſanguis gravitate ſua iterum deſcendat & alteri adſcendenti ſit impedimento) præditarum, latera inæqualem tumorem attolli nequeunt, inde tumores geniculati, quos varices vocant, ſæpius a fœmore ad calcem usque formantur.

§. XLVIII.

Eandem etiam ob cauſam labia quandoque pudendorum ita inflantur, ut miſeræ pedem pedi admovere haud valeant.

§. XLIX.

Uterus vero in nonnullis altius adſcendens, ventrisque regionem occupans, ac ibi diverſas partes comprimens, diverſos iterum morbos creat. Inteſtinum colon dum comprimitur, fæcum excretio, & flatuum excluſio, impeditur, unde a gravidis ſæpiſſime querelæ de pondere & dolore vel in dextro vel in ſiniſtro hypochondrio, (quæ a multis accurati hujus inteſtini ſitus ignaris pro ſignis lienis indurati habentur:) & de flatulentia anoterica, audiuntur.

§. L.

Ventriculi extenſio & diaphragmatis deſcenſio, ob paulo altius adſcendentem uterum dum impediuntur, nec cibi nec aër recipi & retineri poſſunt, unde vomitus & diſpnœa.

§. LI.

Quibus tandem accedit, quod gravidæ ultimis geſtationis menſibus quam maxime ad lapſum proclives ſint, cum tunc temporis centrum gravitatis abſit & ob abdomen tum valde diſtenſum præ ſe videre nequeant.

§. LII.

Curatio eſt corporis viventis, ſed ægrotantis in ſanitatem mutatio, quæ autem fieri nequit, niſi Medicus ſciat, quid ſit mutandum, per quæ, & qui effectus in ægro ab applicatis ſequuntur. Id diſcit ex morbi & virium medicamentorum cognitione. Morbus autem cognoſcitur ex functionibus læſis & cauſis notis ad partes læſas applicatis. Medica-

dicamentorum vero vires a posteriori explorantur, si seorsim nec aliis mixta in usum trahantur, & quidem per certum & longum tempus, eademque medicamenta simili in casu iisdem correspondentibus circumstantiis non semel, sed crebtius in usum ducantur. Licet non negandum sit, quod a priore medicamentorum vires sæpius ex qualitatibus, sensibus manifestis, nimirum acido, sale volatili, & ex certa modificatione particularum deducantur.

§. LIII.

Hæcce itaque ex dictis intelliguntur, ergo & mutatio in sanitatem, quæ hic fit, per plethoræ imminutionem sinceram absolvitur, non autem per purgantia, diuretica fortiora, sudorifera, menses cientia, obmetum abortus, ut contraindicans, adquod Medicus semper respicere debet, sed maxime & commodissime per venæ sectionem, loco, tempori, & copiæ convenientem. Locus aptus est brachium, quamvis absque periculo abortus, uti observationes testantur, prodiversitate circumstantiarum in pede fieri copia possit Tempus & ex quantitate menstruorum extra graviditatem per pessorum, ex vehementia morbi, symptomatum, & imprægnationis tempore signisque plethoræ determinatur.

§. LIV.

Venæsectione, qua minor liquidorum in vasa presio, minor vasorum distensio & inde morborum a plethora oriundorum ablatio producitur, instituta, primarum viarum cruditates ad exitum per digestiva dicta præparari, dein laxantibus sine com-

motione humorum & torminibus operantibus, subduci possunt ac debent.

§. LV.

His vero subductis, fibræ motrices sunt corroborandæ & in tono suo servandæ, partim per cardiaca aromatica blandis acidis mista: partim per victum & motum convenientem, qui vero accurate & universaliter determinari nequeunt, sed a temperie, vitæ genere consueto, tempestate anni, climate regionis, & similibus, quæ in ægra vel circa ægram adsunt, peti debent.

§. LVI.

Morbi a mole fœtus & secundinarum orti non curam fundamentalem, sed palliativam admittunt. Hinc quoties urina est suppressa, toties mulier abdomen suum ambabus manibus lente & caute elevet, aut in lecto supina Urinam emittat, quo uterus utcunque elevetur, & collum vesicæ ab uteri pressione liberetur. Hæc vero methodus, dum frustra esset, cannulla quæ Catheter vocatur, prius oleo illita (abdomine elevato,) vesicæ est immittenda & sic urina elicienda.

§. LVII.

Urinæ autem incontinentia, hæmorrhoides & labiorum pudendorum tumor, mitigantur, si gravida sæpe per diem dorso incumbat, per semihoram, vel diutius declinatis partibus superioribus & elevatis paululum inferioribus, supposita his culcitra, ut sic totum uteri prementis pondus paululum cedat & vasa venosa sensim se exonerare & urina in vesica colligi queat.

LVIII.

§ LVIII.

Ad pedes tumentes, & varices avertendos, pedes ſunt fasciis omni mane menſe quarto & reliquis geſtationis menſibus leniter ſtringendi.

§. LIX.

Alvus aperta ſervatur per diluentia ſimul leniter ſtimulantia, (ut ſalia neutra) & tandem per lubricantia, ſpaſmos demulcentia, ut olea blanda, recentia, expreſſa. Decocta emollientia, atque ex his paratos Clyſteres, Juſcula pinguia, Pilulas balſamicas ex Gummatibus blandioribus, ad normam Stahlianarum, aut Becherianarum compoſitas.

§. LX.

Vomitus & diſpnœa præcaventur, ſi cibi & potus moderata quantitate pervices ingerantur: & tandem contra proclivitatem ad lapſum, ſvadetur cautus admodum inceſſus.

§. LXI.

En omnia quæ mihi ſuppeditarunt partim Præceptores mei Clariſſimi, Hermannus Bœrhaave, & Bernhardus Siegfried Albinus, Viri Celeberrimi & Profeſſores Academiæ Lugduno Batavæ Meritiſſimi, quos docentes audiviſſe vehementer gaudeo, immortalique memoria ſemper retinebo; partim ſcripta Celeberrimorum virorum in diſſertatione allegatorum. Sin autem hanc materiam pro dignitate non ſatis pertractatam, judicet Lector, cogitet iſte, quæſo, mihi per id temporis ſpatium, per quod ſtudio Medico navavi operam, omnia evolvere & ſingula experiri non licuiſſe. Hæcce quoque a me non conſcripta eſſe, ex ventoſæ gloriæ cupiditate, ſed neceſſitatis vinculo ad hanc ſpartam ſuſcipiendam. Deo autem T. O. Maximo ſit Laus, Honos & Gloria, pro ſua divina clementia, tam in ſtudiis meis, quam Praxi hactenus exercitata, mihi largiter exhibita.

FINIS.

ANNEXA.

Lac in virginum mammis non semper est signum amissæ virginitatis.

Sanguis menstruus in sanis est æque tam purus ac ille, qui e vena secta fluit.

Medicis Junioribus nil magis nocet, quam specificorum jactatio.

Iram multorum morborum causam & optimum remedium esse defendo.

Vomitorii exhibitio in vomitu potest esse summum remedium & pessimum venenum.

Aquæ stagnantes gignunt multos morbos, imprimis autem febres intermittentes.

Muci pellucidi, albumini ovorum haud absimilis, cum tenesmo, excretio, indicat (cæteris paribus) hæmorrhoides instantes.

Je Modestie verbeut, daß ich viel Worte mache,
Liebwerther Herr COUSIN, von seinem wahren Fleiß;
Doch hat die Praxis schon bewiesen diese Sache,
Und nun ist auch hiervon der DOCTOR-Hut Beweiß;
GOTT seegne ferner Jhn in seinem neuen Stande,
So kan Er nützlich seyn dem gantzen Vater-Lande.

Zu erlangeter Doctor-Würde gratuliret mit diesen wenigen Zeilen aus treuer amitiè

J. E. FOCKE.
C. & C. Schol. Bernb.

